

Katarzyna Kasperkiewicz-Morlewska

ORCID: 0000-0003-2830-2484
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

**ŻYCIE KULTURALNE SPOŁECZNOŚCI MAŁOMIASTECZKOWYCH
NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH GMIN ROZTOCZA ŚRODKOWEGO**

**CULTURAL LIFE OF SMALL-MOLECULE COMMUNITIES IN THE EXAMPLE
OF THE SELECTED MUNICIPALITIES OF THE MIDDLE ROZTOCZE**

| Abstrakt

Wydarzenia o charakterze kulturalnym organizowane w mniejszych miastach Polski mogą stanowić dla regionu istotny składnik pozytywnych zmian o charakterze społecznym, ekonomicznym i środowiskowym.

W artykule zostały zaprezentowane ważniejsze wydarzenia kulturalne odbywające się w wybranych gminach Roztocza Środkowego oraz ukazane zostało ich znaczenie dla mieszkańców i regionu. Wydarzenia kulturalne chronią miejscowe dziedzictwo kulturowe oraz zwracają uwagę na konieczność jego ochrony przez jego mieszkańców. Sprzyjają więc pielęgnowaniu miejscowych tradycji, stanowią istotny element promocji miejsca, utrwalają dziedzictwo oraz aktywizują miejscowe społeczeństwo do wspólnych działań, stanowiąc jednocześnie ważny element rewitalizacji społecznej.

• Słowa kluczowe: kultura, życie kulturalne, społeczności małomiasteczkowe, Roztocze Środkowe.

| Abstract

Cultural events organized in smaller Polish cities can be a significant component of positive social, economic and environmental changes for the region.

This article presents major cultural events taking place in selected municipalities of Central Roztocze and shows their importance for the inhabitants and the region. Cultural events protect the local cultural heritage and draw attention to the need for its protection for its inhabitants. Therefore, they are conducive to cultivating local traditions, constitute an important element of place promotion, consolidate heritage and activate the local society to joint activities, while being an important element of social revitalization.

• **Keywords:** culture, cultural life, small-town communities, Central Roztocze.

Kultura jest jednym z najważniejszych czynników mających wpływ na powstanie i rozwój życia społecznego, stanowi znaczący składnik danej grupy, wyznaczając jej odrębność od innych społeczności. Życie kulturalne to charakterystyczne dla danej zbiorowości sposoby funkcjonowania żywej kultury, które przejawiają się jako konkretne praktyki kulturalne (*Życie kulturalne. Obserwatorium...*). Kultura jest jednym z najważniejszych czynników mających wpływ na powstanie i rozwój życia społecznego. Wraz z obiektywnymi warunkami bytu danej zbiorowości oraz strukturą społeczną stanowi znaczący składnik danej grupy, wyznaczając jej odrębność od innych społeczności. Pytanie o kulturę to pytanie o przejawy życia kulturalnego mieszkańców danego obszaru – ich styl życia, normy, zwyczaje, stosunek do historii i dziedzictwa oraz aktywność społeczna. Realizowanie potrzeb wyższych – kulturowych, w tym poznawczych i estetycznych kształtuje człowieczeństwo. Coraz częściej kultura jest uznawana za czynnik rozwoju i promocji danego regionu.

Społeczności małomiasteczkowe to społeczności lokalne o silnej świadomości tożsamości społecznej i kulturowej, wyrażającej się poczuciem więzi wewnętrznej (Odoj 2007: 7). Poczucie tożsamości narodowej (...) przejawia się w poczuciu przynależności do grupy językowej, do tradycyjnego dziedzictwa i sztuki. Każdy rodzaj tożsamości daje poczucie bezpieczeństwa, przynależności, bycia w znanym środowisku (Nęcka 2014: 87). Bogactwem małych miejscowości są ludzie, którzy od wielu pokoleń tam zamieszkują, przywiązani do miejsca pochodzenia formą życia społecznego i kulturalnego.

„Roztocze to przepiękna kraina geograficzna, która usytuowana jest głównie w granicach województwa lubelskiego, obejmując tylko północno-wschodni fragment województwa podkarpackiego w okolicach Narola. Rozpóściera się na terenie czterech powiatów: zamojskiego, biłgorajskiego, tomaszowskiego i lubaczowskiego. Roztocze Środkowe ciągnie się od Szczepieszyna do poprzecznego obniżenia między Narolem a Lubyczą Królewską. Na jego obszarze znajduje się Roztoczański Park Narodowy, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy oraz wiele rezerwatów i pomników przyrody” (*Roztocze*).

W obrębie regionu leży pięć niewielkich, lecz bardzo urokliwych miasteczek: Tomaszów Lubelski, Narol, Józefów, Krasnobród, Zwierzyniec, w których to corocznie odbywa się szereg interesujących wydarzeń o charakterze kulturalnym. Część z nich ma charakter lokalny, inne posiadają rangę ponadlokalną, a nawet ponadregionalną. „Organizacją życia kulturalnego w ośrodkach miejsko-gminnych zajmują się instytucje kultury takie jak: domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice. Coraz częściej miejsca te nazywane są »centrami kultury«, »centrami aktywności lokalnej«. Ważnym zadaniem stojącym przed placówkami upowszechniania kultury jest aktywizacja środowiska, rozumiana jako pobudzanie aktywności społecznej w zakresie upowszechniania sztuki i wiedzy; umiejętności i pożyteczne, ze społecznego punktu widzenia, zagospodarowanie czasu wolnego, współudział w tworzeniu nowych wartości i dóbr kultury, spełnianie wielorakich funkcji” (Chabior 1995: 147).

Jako podstawowe zadania tego typu instytucji wymienia się edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką, rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych (Ustawa o organizowaniu i prowadzenia działalności kulturalnej...).

Domy i ośrodki kultury sprzyjają tworzeniu warunków do powszechnego uczestnictwa w kulturze mieszkańcom miasta i gminy, stwarzają możliwość pomnażania dorobku kulturalnego regionu, rozwijania kultury społecznej i obyczajowej, otaczania pieczęcią amatorskiego ruchu artystycznego. Dążenia te realizowane są poprzez organizację imprez artystycznych i rozrywkowych oraz różnych form edukacji kulturalnej i wychowawczej,

rozwijanie amatorskiego ruchu artystycznego, upowszechnianie poszczególnych dziedzin sztuki i wiedzy. Oferta lokalnych ośrodków kultury bardzo często sprzyja podtrzymywaniu i rozwijaniu miejscowych tradycji. To w małych miejscowościach często organizuje się warsztaty folklorystyczne, święta ludowe, działają tam zespoły taneczne i wokalne, kapele wykonujące tutejszą muzykę, funkcjonują orkiestry dęte, mające w repertuarze muzykę ludową i popularną.

Ważniejsze wydarzenia kulturalne rozgrywane się w wybranych gminach Roztocza Środkowego

Tomaszów Lubelski to największe miasto na Roztoczu Środkowym położone w województwie lubelskim, na wysokości 275 m n.p.m. nad rzeką Sołokiją na pograniczu Roztocza i Grzędy Solskiej. Tomaszowski Dom Kultury to instytucja, która organizuje życie kulturalne tego miasta. Miesiące letnie dla mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego corocznie obfitują w wyjątkowe koncerty, spektakle i występy sceniczne. Wydarzenia te, to przede wszystkim prezentacja muzyki regionalnej, wyjątkowi artyści ogólnopolskiej sławy i zespoły prezentujący swój dorobek artystyczny. Ważniejsze wydarzenia kulturalne odbywające się w Tomaszowie Lubelskim to: konkurs recytatorski: *Przebudzeni do życia*, którego celem jest prezentowanie najcenniejszych dzieł literatury polskiej i powszechnej, ze szczególnym uwzględnieniem utworów pozwalających młodzieży na wyartykułowanie jej stosunku do siebie i świata; *Roztoczański Koncert Chórów*, odbywający się w Tomaszowskim Domu Kultury, którego organizatorem jest chór Tomaszowiacy, we współpracy z burmistrzem miasta, z Tomaszowskim Domem Kultury, parafią pw. NSJ w Tomaszowie Lubelskim. Inne ważne wydarzenia dla miasta to m.in.: Szachowy Turniej Powiatu Tomaszowskiego, Światowy Dzień Romów, Przegląd Teatrów Młodzieżowych czy Noc Kultury (*Tomaszów Lubelski...*).

„Narol – miasto w województwie podkarpackim, w powiecie lubaczowskim; siedziba gminy miejsko-wiejskiej Narol. Miasto położone jest na Rozto-

czu Wschodnim, nad rzeką Tanwią. Festiwal NAROL.ARTE jest rozwinięciem idei dotychczasowych imprez artystycznych organizowanych przez Akademię Narolską. Wobec rosnącego z roku na rok zainteresowania wydarzeniami artystycznymi w Narolu firmowanymi przez Akademię Narolską zrodziła się potrzeba stworzenia imprezy w formule festiwalu. Festiwal NAROL.ARTE organizowany jest jednocześnie z Warsztatami Akademii Narolskiej, które pod koniec sierpnia odbywają w Narolu. Cykliczna impreza odbywa się od 2008 roku, cieszy się olbrzymim zainteresowaniem mediów i publiczności” (*Narol...*).

„Gmina Józefów to jeden z najpiękniejszych zakątków Roztocza. Miasteczko położone jest w Puszczy Solskiej. O jego trzywiekowej tradycji i wielokulturowości przypominają zabytkowe budowle i pomniki. Wśród nich murowany ratusz w centrum miasteczka, synagoga i neobarokowy kościół parafialny, wzniesione w XIX wieku w miejscu XVIII-wiecznych, drewnianych budowli, a także kirkut i cmentarz z zabytkowymi nagrobkami. O bogatej historii ziemi józefowskiej świadczą też pomniki ku czci bohaterów powstania styczniowego i II wojny światowej oraz obelisk w miejscu, gdzie poległ »Miszka Tatar«” (*Józefów...*). Corocznie Miejski Ośrodek Kultury w Józefowie jest organizatorem lub współorganizatorem wielu imprez o charakterze lokalnym, regionalnym bądź ogólnopolskim, takich jak: konkursy, przeglądy, festiwale, spotkania, wystawy. W miasteczku tym cyklicznie odbywają się następujące imprezy: Konkurs Piosenki Turystycznej, Regionalny Konkurs Recytatorski im. Mieczysława Romanowskiego, Józefowskie Spotkanie z Poezją Papieską i Piosenką Religijną, Mały Festiwal Piosenki Dziecięcej o Józefowskiego Słowika.

Jednym z najważniejszych wydarzeń odbywających się w Józefowie jest Festiwal Kultury Ekologicznej. Impreza ma charakter ogólnopolski. Celem festiwalu jest „propagowanie piosenki literackiej o wysokich walorach artystycznych, inspirowanie młodych talentów do własnych poszukiwań artystycznych, promocję młodych twórców i wykonawców piosenek, nominację do Studenckiego Festiwalu Piosenki w Krakowie, pobudzanie świadomości ekologicznej, promocję walorów turystycznych miasta i gminy Józefów” (*Festiwal Kultury Ekologicznej...*).

Również Festiwal Pieśni Maryjnej, corocznie organizowany w Górecku Kościelnym na Polanie Dąbrowa (gmina Józefów), przyciąga dużą liczbę odbiorców: mieszkańców oraz przyjezdnych gości, którzy chętnie uczestniczą w tymże wydarzeniu. Festiwal wychodzi naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom amatorskich zespołów i chórów działających w regionie Roztocza Środkowego. Pierwsze edycje festiwalu organizowane były przez ks. Tadeusza Sochana przy współpracy i pomocy Sławy Przybylskiej, w 2019 roku festiwal odbył się po raz dwudziesty. To ważne wydarzenie artystyczne, mające charakter religijny, które stanowi stały element oferty kulturalnej regionu. Ten festiwal to okazja do poszukiwań utworów repertuarowych. Promuje kulturę ludową i daje możliwość przebywania w społeczności lokalnej oraz pozwala na integrację z turystami. Podczas festiwalu w Górecku Kościelnym wybrzmiewają corocznie zarówno pieśni religijne, ale również ludowe, patriotyczne i wojskowe. W zespołach występują kolejne pokolenia artystów, począwszy od dziadków, przez rodziców, po dzieci i wnuków. To pozwala przekazywać kolejnym pokoleniom tradycje i bogactwo, jakie niosą ze sobą zespoły ludowe. Przez kolejne lata gośćmi specjalnymi tego wydarzenia byli: Krzysztof Krawczyk, Eleni, bracia Golcowie, Tercet Egzotyczny czy Tubadurzy.

„Krasnobród leży w południowo-wschodniej Polsce pośród malowniczych wzgórz Wyżyny Lubelskiej i Roztocza, w dolinie górnego biegu rzeki Wieprz. Ze względu na swoje centralne położenie na Roztoczu Środkowym Krasnobród nazywany jest często »Sercem Roztocza«. Do najwyższych wzgórz otaczających Krasnobród należą: Góra Chełmowa, dawniej zwana Księżą o wysokości 336 m n.p.m. oraz wzgórze z nieczynnym kamieniołomem. Na obrzeżach gminy Krasnobród znajduje się najwyższe wzniesienie Roztocza Środkowego – Wapielnia, 387 m n.p.m.. Miasto Krasnobród leży na terenie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego i w sąsiedztwie Roztoczańskiego Parku Narodowego” (*Krasnobród...*). Najważniejszym miejscem pielgrzymkowym Roztocza Środkowego jest Sanktuarium Maryjne w Podklasztorze, będącym obecnie dzielnicą Krasnobrodu. Odbywa się tu siedem odpustów w ciągu roku, w tym najważniejszy 1 i 2 czerwca w święto Matki Bożej Łagodnej (Sawicki i Golian 2010: 348).

Festiwal „Per Artem ad Astra” to wydarzenie, które jest organizowane w Krasnobrodzie od roku 2007. Pomysłodawczynią i inicjatorką festiwalu jest Elżbieta Ostrowska – prezes Fundacji Młodzieżowej Orkiestry Kameralnej „Divertimento” z Warszawy, twórca i dyrygent tej Orkiestry, nauczyciel dyplomowany w PSM I stopnia im. Karola Kurpińskiego w Warszawie, nauczyciel konsultant w Centrum Edukacji Nauczycieli Szkół Artystycznych, która od początku pełni funkcję dyrektora festiwalu. Natomiast dyrektorem artystycznym tego wydarzenia, również od samego początku, jest dr hab. Jarosław Wróblewski – wybitny organista i pedagog, prodziekan Wydziału Fortepianu, Klawesynu i Organów Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, nauczyciel organów w Państwowej Szkole Muzycznej im. Józefa Elsnera w Warszawie. Przez 10 lat pracował także w Instytucie Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Do organizacji festiwalu corocznie włączają się także Burmistrz Krasnobrodu oraz krasnobrodzkie parafie – Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny i Zesłania Ducha Świętego. Wydarzenie trwa siedem dni, a na jego program składają się: recitale organowe, koncerty kameralne oraz wydarzenia z innych dziedzin sztuki, takich jak: teatr czy film. Festiwal, to także miejsce, w którym młodzi organiści i kameraliści mają okazję zdobywać wiedzę i doskonalić swoje umiejętności muzyczne pod kierunkiem wybitnych pedagogów. W ramach festiwalu organizowany jest też Ogólnopolski Konkurs Organowy.

„Zwierzyniec to miasto turystyczno-wypoczynkowe, jest jednym z głównych ośrodków Roztocza Środkowego. Walory Zwierzyńca jako atrakcyjnego kulturowo i turystycznie miasta zostały zauważone nie tylko przez lokalnych animatorów kultury. Obecnie miasto kojarzy się przede wszystkim z Przeglądem Filmowym. Od 20 lat mieści się tutaj Letnia Akademia Filmowa. To kino z różnych stron świata prezentowane u wrót zachwycającego Roztoczańskiego Parku Narodowego. Wydarzenie to, to nie tylko projekcje filmowe (choć te stanowią główny punkt programu), to także warsztaty, konkursy, spotkania z ludźmi kina” (*Zwierzyniec...*).

Zamojskie Dni Folkloru to cykliczna impreza folklorystyczna, w 2019 roku organizowana w Zwierzyńcu. Celem przeglądu jest prezentacja i pielęgnacja tradycji ludowej, pieśni i muzyki z uwzględnieniem autentycznego repertuaru,

upowszechnianie kultury ludowej, doskonalenie warsztatu wykonawczego uczestników oraz popularyzacja dorobku zespołów i ich repertuaru. Wydarzenie jest organizowane dla wszystkich miłośników folkloru i sztuki ludowej, jest najważniejszym i najbardziej prestiżowym spotkaniem artystów w Polsce. Towarzyszy mu kiermasz sztuki ludowej i rękodzieła artystycznego. Celem jest przegląd, popularyzacja oraz dokumentacja tradycji autentycznego muzykowania i śpiewu ludowego. Impreza ma charakter konkursu, biorą w niej udział kapele ludowe, instrumentalisci grający na tradycyjnych instrumentach, śpiewacy i zespoły śpiewacze, których repertuar jest zgodny z tradycjami danego regionu kraju. Nadrzędnym kryterium oceny jest autentyczność wykonywanych zabytków i utworów ludowej kultury muzycznej. Konkurs oceniają najwybitniejsi polscy folklorysty i etnografowie.

Tabela 1. Wybrane wydarzenia kulturalne odbywające się na Roztoczu Środkowym, w sezonie wakacyjnym w roku 2019

Miejscowość/ Gmina	Impreza kulturalna	Organizator	Termin
TOMASZÓW LUBELSKI	XIII Tomaszowskie spotkania z operetką	Tomaszowski Dom Kultury	lipiec
	XIII Dni Muzyki Sakralnej „Jednemu Panu Śpiewamy”	Tomaszowski Dom Kultury, Urząd Miasta, Cerkiew	lipiec
	XIII Międzynarodowy Plener Malarstwa i Rzeźby „Barwy Roztocza”	Tomaszowski Dom Kultury/Urząd Miasta	lipiec
	VI podróż Muzyczna ze Świątlaną	Tomaszowski Dom Kultury, Urząd Miasta, Harmonia	lipiec – sierpień
	„Zachować pamięć” – wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych w rocznicę wybuchu powstania warszawskiego	Tomaszowski Dom Kultury, Urząd Miasta, Chór Tomaszowiacy	sierpień
NAROL	Jarmark Galicyjski (m.in.: Dni Narola, Spektakl Teatralny, Rajd Motocykli Zabytkowych)	Gminny Ośrodek Kultury	lipiec
	Wernisaż wystawy Joanny Brześcińskiej-Riccio	Gminny Ośrodek Kultury	sierpień
	Arts of Narol – kierunek na Wielokulturowość	Gminny Ośrodek Kultury	sierpień

Miejscowość/ Gmina	Impreza kulturalna	Organizator	Termin
JÓZEFÓW	Plener malarsko-rzeźbiarski	Miejski Ośrodek Kultury	lipiec
	Międzynarodowy Festiwal Śladami Singera	Miejski Ośrodek Kultury	lipiec
	XXVII Festiwal Kultury Ekologicznej EKO	Miejski Ośrodek Kultury	sierpień
	Dożynki Gminne	Miejski Ośrodek Kultury	sierpień
JÓZEFÓW gm. Górecko Kościelne	Festiwal Pieśni Maryjnej	Miejski Ośrodek Kultury	sierpień
KRASNOBRÓD	Letnie Międzynarodowe Koncerty Organowe	Krasnobrodzki Dom Kultury	lipiec
	XXVIII Przegląd orkiestr dętych	Krasnobrodzki Dom Kultury	lipiec
	XV Turniej szachowy „Krasnobrodzka wieża”	Krasnobrodzki Dom Kultury	sierpień
	XIII Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej „PER ARTEM AD ASTRA”	Krasnobrodzki Dom Kultury	sierpień
ZWIERNIEC	Zamojskie Dni Folkloru	Starostwo Powiatowe w Zamościu	lipiec
	V Roztoczański Festiwal Kapel Ludowych, Jarmark Roztoczański	Centrum Kultury / Biblioteka Publiczna w Zwierzyńcu	lipiec
	Koncert jazzowy w Amfiteatrze	Centrum Kultury / Biblioteka Publiczna w Zwierzyńcu	lipiec
	20. Letnia Akademia Filmowa	Fundacja Filmowa Warszawa	sierpień
	V Zwierzynieckie Warsztaty Wokalne	Centrum Kultury / Biblioteka Publiczna w Zwierzyńcu	sierpień

Źródło: opracowanie własne.

| Znaczenie wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców regionu

Festiwal, przeglądy i retrospektywy filmowe stały się w ostatnich latach popularną formą uczestnictwa w kulturze. Wydarzenia te nie ograniczają

swej propozycji tylko do wystąpień scenicznych, czy wyłącznie do prezentacji filmów, w czasie ich trwania równolegle odbywają się wystawy sztuki, warsztaty, dyskusje, kiermasze, spotkania z twórcami. Udział w festiwalach zarówno czynny, jak i bierny przyczynia się do rozwoju kompetencji społecznych i kulturowych uczestników. „Wydarzenia te promują miejsca, w których się odbywają. Miasta, regiony, gminy zazwyczaj wspierają ich organizację, promując się, a poprzez takie działania kulturowe wzmacniają relacje pomiędzy ludźmi i ich działaniami” (Konieczna 2014:10).

Organizowane w miastach wydarzenia o charakterze kulturalnym (...) są postrzegane w literaturze przedmiotu jako narzędzie mogące pełnić wiele istotnych dla miast funkcji. Podkreśla się, że mogą stanowić katalizator zmian o charakterze gospodarczym, społecznym i środowiskowym (Piotrowski 2015: 100).

Lokalne wydarzenia kulturalne przyczyniają się do wzrostu zapotrzebowania na wiele usług niezwiązanych bezpośrednio z organizacją danej imprezy m.in. na: usługi handlowe, gastronomiczne, noclegowe, transportowe. Oprócz wymiaru dochodowego działalność ta ma również wpływ na inne sfery życia miasta. Nieustannie wzrastająca liczba przedsięwzięć kulturalnych przyczynia się do wzmożenia turystyki na danym terenie. Organizacja wydarzeń prowadzi także do ożywiania i przemian w przestrzeni miejskiej, m.in. poprzez powstawanie nowych obiektów czy adaptowanie już istniejących. Wydarzenia, jako forma długofalowego oddziaływania na świadomość odbiorcy przekazu (słuchacza, widza, mieszkańca, turysty), z uwagi na doświadczenia różnych uczestników tworzą atmosferę wyjątkowości, stanowią jedną z najskuteczniejszych form promocji z przeznaczeniem m.in. na cele kulturalne. Co więcej, tworzenie wizerunku miasta kultury poprawia odbiór danego miejsca, zarówno przez mieszkańców, turystów, jak i przyszyłych inwestorów.

Na Roztoczu można spotkać inne jeszcze przejawy działalności kulturowej. Dobrym tego przykładem jest działalność józefowskich kamieniarzy, których wytwory w postaci wykonywanych z miejscowego piaskowca krzyży nagrobnych, są spotykane często na rzymsko- i greckokatolickich cmentarzach, zwłaszcza wschodniej części Roztocza. W szerokim rozumieniu określenia „działalność kulturowa” mieszczą się ponadto zabytki sztuki militarnej. Oprócz nielicznych pozostałości dawnej sztuki militarnej na uwagę zasługuje

tw. Linia Mołotowa. Jest to pas umocnień ciągnący się wzdłuż dawnej linii demarkacyjnej, oddzielającej tereny okupowane przez Niemcy, od tych zajętych przez Związek Radziecki. W ramach fortyfikacji powstało szereg schronów bojowych, które stanowią dziś ciekawe pomniki architektury wojskowej oraz lokalne atrakcje turystyczne.

Jednym z czynników sprzyjających rozwojowi turystyki jest dziedzictwo kulturowe i jego dorobek. Coraz wyraźniejsza jest, mimo wciąż dominującego wzoru turystyki masowej, wyodrębnianie się nurtu turystyki kulturowej – dla której obiektem zainteresowania jest lokalna tradycja oraz kultura. Można zauważyć, iż szczególne poczucie tożsamości społecznej i kulturowej występuje w społecznościach lokalnych. Idea społeczności lokalnej, jako pewnego rodzaju zbiorowości terytorialnej. Zwrócenie uwagi mieszkańców na potencjał, jaki tkwi w posiadanym dziedzictwie, może w przyszłości skutkować tworzeniem nowych, bazujących na nim produktów turystycznych (Piotrowski 2015: 102).

Dziedzictwo kulturowe, atrakcyjna oferta kulturalna, lokalne wydarzenia stymulują rozwój promocji miejsca. Kultura kreuje miejsca i przyczynia się do pozytywnego jego przestrzegania przez mieszkańców gminy, miasta czy regionu. Otwartość na uczestnictwo w kulturze przejawia się m.in. w liczbie osób partycypujących w imprezie kulturalnej. Aktywny udział w kulturze sprzyja powiększeniu kapitału społecznego. Mieszkańcy stają się bardziej kreatywni w swych działaniach na rzecz gminy. Zaczyna zależeć im na lokalnej tożsamości i świadomym powrocie do tradycji swojego rejonu, a to mocno wiąże się z rozwojem przemysłowym. A to z kolei łączy się to z aktywizacją społeczno-kulturową nie tylko mieszkańców jednostek administracyjnych, ale mieszkańców okolicznych terenów. Rozwój strefy kultury wpływa, bez wątpienia na lokalny rynek pracy. Regionalne atrakcje to takie, które wiążą się z pewnym obszarem. Tworząc taką atrakcję, bierze się pod uwagę wybrane elementy przyrodniczego, kulturowego czy historycznego dziedzictwa regionu, czyli łączy się razem w wspólną całość. Pojawienie się nowych imprez i wydarzeń kulturalnych to oczywiście przede wszystkim kwestia pomysłowości i planowania lokalnego samorządu, dla którego jest to kolejna okazja do przyciągnięcia turystów oraz do wydłużenia sezonu turystycznego. Równie ważnym zagadnieniem jest konieczność współpracy międzygminnej,

łączenia starań i programów poszczególnych miast w kompleksowe projekty tematyczne (np. trasy turystyczne, lokalna infrastruktura komunikacyjna i medialna, szlaki i ścieżki tematyczne, usługi o zasięgu ponadgminnym), jak również wplecenie programów lokalnych w ogólną strategię rozwoju regionów (Paszkowski 2015: 35).

| Wnioski

Kultura należy do najważniejszych i jednocześnie najbardziej nieokreślonych pojęć z zakresu nauki o człowieku (Żuk 2016: 255). Stanowi czynnik rozwoju społecznego, ma wpływ na poczucie tożsamości narodowej i lokalnej mieszkańców, jest atrybutem człowieka. Jest również rezultatem natury. Do tworzenia kultury potrzebna jest zbiorowość – ponieważ nikt nie jest w stanie wytworzyć jej samodzielnie. Starsi ludzie chcą przekazywać swoje doświadczenia następnym pokoleniom, co umożliwia utrwalanie i rozwój danej kultury, bo kultura to wszystko, czego człowiek uczy się, żyjąc w społeczeństwie. To za jej pośrednictwem przekazywane są z pokolenia na pokolenie normy, wartości, przekonania, zwyczaje, tradycje.

Kształtowanie poczucia tożsamości kulturowej staje się szczególnie istotną kwestią w czasach globalizacji kultury, tak zwanej globalnej ekumeny, kiedy to mamy do czynienia z ciągłą interakcją kultur, wymianą treści kulturowych (Suchocka i Królikowska 2014: 73). W akcie tworzenia kultury człowiek dokonuje samopoznania, uczestnicząc w kulturze, porusza się w przestrzeni wielkiej ludzkiej wspólnoty, przez pragnienie uczestnictwa we wspólnocie przekracza on granice czasu, uczestnicząc w dziedzictwie swoich przodków i projektując przyszłość osobistego i społecznego rozwoju. W takim rozumieniu kultura może być zdefiniowana jako forma komunikowania wartości (Żuk 2016: 256). W dobie globalizacji trzeba uważać, by przypadkiem nie zatracić kultury regionu, która sama w sobie jest wartością. Kultura wpływa więc na osobowość i działalność człowieka. Ważne wydaje się, aby poruszyć kwestię uczestnictwa młodzieży w kulturze, szczególnie w obecnych czasach, kiedy to świat opanowała bezgranicznie kultura maso-

wa. Jednak pomimo niesprzyjającej sytuacji każdy rodzic powinien swoim dzieciom, tym starszym i tym młodszym, umożliwić w sposób optymalny uczestnictwo w kulturze wyższej. Aby młodzi ludzie mogli skutecznie realizować ten postulat, rodzic jest zobligowany do zaangażowania się w kulturę wysoką, dając tym samym przykład do naśladownictwa.

Wydarzenia kulturalne chronią miejscowe dziedzictwo kulturowe oraz zwracają uwagę mieszkańców na konieczność jego ochrony. Wydarzenia mają wpływ na kształtowanie lokalnej tożsamości, sprzyjają pielęgnowaniu miejscowych tradycji oraz aktywizują miejscowe społeczeństwo do wspólnych działań, stanowiąc jednocześnie ważny element rewitalizacji społecznej (Piotrowski 2015: 102). Zwrócenie uwagi mieszkańców na potencjał, jaki tkwi w posiadanym dziedzictwie, może w przyszłości skutkować tworzeniem nowych, bazujących na nim produktów turystycznych. Wszystko to sprzyja temu, by wspierając elementy świadczące o tożsamości lokalnej czy regionalnej, jednocześnie tworzyć z nich podstawę lub element dodatkowy atrakcji turystycznej. Miasta usytuowane na polskim szlaku kulturowo-turystycznym poprzez swoje położenie, historię, architekturę, czy walory przyrodnicze, stanowią dodatkowy atrakcyjny cel turystyczny.

| BIBLIOGRAFIA

1. *Cele i zadania domu kultury*, <http://pdk-bip.hi.pl/index.php?wiad=3>, [dostęp: 3 lipca 2019].
2. Chabior A., (1995), *Funkcje edukacyjne placówek upowszechniania kultury*, [w:] „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne”, nr 10.
3. *Domy kultury*, <http://www.platformakultury.pl/files/domkultury/InstitutionGallery/src/Diagnoza%20dom-ow%20kultury%20oprac.%20w-lasne.pdf>, [dostęp: 10 lipca 2019].
4. *Festiwal Kultury Ekologicznej w Józefowie, Józefów*, <http://ejojefow.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
5. *Józefów*, <http://ejojefow.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
6. *Kierunek Kultura*. (2009), *Promocja regionu przez kulturę*, W. Kłosowski (red.), Wyd. 1, Warszawa, Mazowieckie Centrum Kultury i Sztuki.

7. Konieczna E., (2014), *Festiwale i przeglądy filmowe jako cel turystyki kulturowej*, [w:] „Turystyka kulturowa”, nr 10.
8. *Krasnobród*, <http://www.krasnobrod.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
9. *Narol*, <http://www.narol.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
10. Nęcka M., (2014), *Ekspresja pamięci – w poszukiwaniu tożsamości kulturowej*, [w:] „Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna”, nr 2(4).
11. Odoj G., (2007), *Tożsamość kulturowa społeczności małomiasteczkowej*, Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
12. Odoj G., (2011), *Małe miasto jako przedmiot badań etnologicznych w Polsce. Stan i perspektywy*, „Studia Etnologiczne i Antropologiczne”, nr 11.
13. Paszkowski Z. W., (2015), *Małe miasta w Polsce i ich szanse rozwoju wobec wdrażania polityki spójności i rewitalizacji zintegrowanej*, „Przestrzeń i Forma”, nr 23/1.
14. Piotrowski P., (2015), *Wykorzystanie wydarzeń organizowanych w miastach przemysłowych województwa śląskiego dla rozwoju turystyki*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu”, nr 50.
15. *Roztocze*, <http://www.magiczneroztocze.pl/>, [dostęp: 10 lipca 2019].
16. Sawicki B., Golian S., (2010), *Dziedzictwo kulturowe Środkowego Roztocza jako czynnik rozwoju turystyki*, [w:] *Krajobrazy rekreacyjne – kształtowanie, wykorzystanie, transformacja. Problemy Ekologii Krajobrazu*, Biała Podlaska, Wydawnictwo Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II.
17. Suchocka A., Królikowska I., (2014), *Kreowanie tożsamości kulturowej jako wyzwanie XXI wieku*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych. Akademii Marynarki Wojennej”, nr 4.
18. *Szczebrzeszyn*, <https://www.szczebrzeszyn.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
19. *Tomaszów Lubelski*, <http://www.tomaszow-lubelski.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
20. Ustawa o organizowaniu i prowadzenia działalności kulturalnej z dnia 25 października 1991, Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz. 493.
21. *Zwierzyniec*, <http://www.zwierzyniec.info.pl/>, [dostęp: 1 lipca 2019].
22. *Życie kulturalne. Obserwatorium żywej kultury – sieć badawcza*, <http://ozkultura.pl/wpis/425/5>, [dostęp: 12 sierpnia 2019].
23. Żuk G., (2016), *O pojęciu kultury*, [w:] *Szkice o dojrzałości, kulturze i szkole*, Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.